

Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta ”Komission tiedonanto Euroopan parlamentille, neuvostolle, Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle sekä alueiden komitealle – Innovoinnilla kestävään tulevaisuuteen – Ekoinnovoinnin toimintasuunnitelma”

COM(2011) 899 final

(2012/C 351/14)

Esittelijä: **Lutz RIBBE**

Euroopan komissio päätti 15. joulukuuta 2011 Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 304 artiklan nojalla pyytää Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunnon aiheesta

Komission tiedonanto Euroopan parlamentille, neuvostolle, Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle sekä alueiden komitealle – Innovoinnilla kestävään tulevaisuuteen – Ekoinnovoinnin toimintasuunnitelma

COM(2011) 899 final.

Asian valmistelusta vastannut ”maatalous, maaseudun kehittäminen, ympäristö” -erityisjaosto antoi lausuntonsa 29. elokuuta 2012.

Euroopan talous- ja sosiaalikomitea hyväksyi 18.–19. syyskuuta 2012 pitämässään 483. täysistunnossa (syyskuun 18. päivän kokouksessa) seuraavan lausunnon. Äänestyksessä annettiin 141 ääntä puolesta ja 5 vastaan 6:n pidätyessä äänestämästä.

1. Tiivistelmä komitean päätelmistä ja suosituksista

1.1 ETSK pitää ekoinnovoinnin toimintasuunnitelmaa tervehdettävänä. Komitea nostaa erityisesti esiin toimintasuunnitelmaan sisältyvän lähestymistavan, jonka mukaan olemassa olevat esteet tunnistetaan ja poistetaan ja samalla vahvistetaan myönteisen kehityksen kannustimia.

1.2 Ekoinnovointi-käsitteen yleisesti pätevä määrittely ei ole mahdollista, sillä yhteiskunnassa (ja eri kulttuurien välillä) vallitsee hyvin erilaisia käsityksiä innovatiivisuudesta ja edistyksestä. Komission tulisi siksi määrittellä mahdollisimman selkeät laadulliset tai mahdollisuuksien mukaan jopa määrälliset myöntämiskriteerit eri aloille, joilla se aikoo toimia.

1.3 Tulevasta toimintasuunnitelmasta hyötyvät yritykset tulisi velvoittaa laatimaan pienimuotoinen lisätutkimus, joissa ne kuvaavat lyhyesti, missä heidän näkökulmastaan tarkastellen sijaitsevat suurimmat esteet heidän teknologiansa toteuttamiselle tai markkinoille saattamiselle.

1.4 EU:n tukemien ekoinnovaatioiden on oltava koko elinkaarensa osalta resurssia säästäviä sekä reilun kaupan ja kestävä kehityksen periaatteiden mukaisia. Ekoinnovaatioiden tukeminen on kytkettävä EU:n kestävä kehityksen strategian kriteereihin.

1.5 Erityistä huomiota tulisi kiinnittää ns. pienimuotoisiin, sovitettuihin ympäristöteknologioihin. Komitea viittasi jo aiheesta ”Sovittujen ympäristöteknologioiden todellisuus ja mahdollisuudet ehdokasvaltioissa” antamassaan lausunnossa⁽¹⁾ siihen, että suurimuotoisiin, keskitettyihin ratkaisuihin on monesti jo olemassa vaihtoehtoja tai että niitä tulisi kehittää. Tutkimuslaitokset ja sijoittajat eivät useinkaan ole kiinnostuneita sovitetuista, hajautetuista ja teknisesti pienimuotoisista ratkai-

suista, sillä ne tuottavat vain vähän rahaa (jos ollenkaan), koska ne nimenomaan ovat edullisia ja samalla kuitenkin tehokkaita. ETSK kehottaa komissiota ottamaan mainitussa lausunnossa esitetyt suositukset huomioon uudessa toimintasuunnitelmassa.

1.6 On tarkastettava säännöllisesti, onko olemassa olevia direktiivejä ja asetuksia, mutta myös rakennerahastojen ja maatalouspolitiikan tukikriteereitä tarpeen mukauttaa uusiin ympäristöteknologisiin innovaatioihin.

1.7 Samoin komission on vihdoin laadittava luettelo ympäristölle vahingollisista tuista ja poistettava ne asteittain. Nykyisin ei ole enää ymmärrettävissä, että yhtäältä tuetaan suurin panokin ekoinnovointia ja toisaalta edistetään virheellisellä tukipolitiikalla ympäristön tuhoutumista.

2. Komission asiakirjan sisältö

2.1 Komission nykyisen poliittisen suunnittelu- ja ohjauksena Eurooppa 2020 -strategian toimeenpanemiseksi ja konkretisoimiseksi käynnistettiin tunnetusti seuraavat seitsemän lipulaivahanketta:

— innovaatiounioni

— nuoret liikkeellä

— Euroopan digitaalistrategia

— resurssitehokas Eurooppa

— globalisaation aikakauden teollisuuspolitiikka

⁽¹⁾ EYVL C 112, 30.4.2004, s. 83.

— uuden osaamisen ja työllisyyden ohjelma

— Euroopan köyhydentorjuntafoorumi.

2.2 Innovaatiounioni-lippulaivahanketta on tarkoitettu konkreettisesti mm. ekoinnovoinnin toimintasuunnitelmalla, jolla on kuitenkin yhtymäkohtia myös muihin lippulaivahankkeisiin, kuten resurssitehokas Eurooppa -hankkeeseen ja uuden osaamisen ja työllisyyden ohjelmaan.

2.3 Toimintasuunnitelmassa viitataan siihen, että ympäristönsuojeluteknologioilla avataan yhtäältä todella nopeasti kasvavia markkinoita ja toisaalta voidaan luoda lukuisia uusia työpaikkoja.

2.4 Toimintasuunnitelma perustuu aikaisempaan, vuoden 2004 ympäristöteknologian toimintasuunnitelmaan. Siinä ei kuitenkaan keskitytä enää pelkästään klassiseen tutkimukseen tai uusien "vihreiden" teknologioiden ja teknologioiden kehittämiseen. Uusi toimintasuunnitelma on ymmärrettävä ennemminkin ekoinnovoinnin laaja-alaisen lähestymistavan toimenpidepaketin, jossa tarkastellaan myös uusien teknologioiden toteutuksen esteitä ja kannusteita sekä mahdollisuuksia kyseisten esteiden poistamiseen ja kannusteiden lisäämiseen.

2.5 Komissio esittää asiakirjassaan tähän liittyviä kiintoisia kyselytuloksia, joissa näitä esteitä ja kannusteita kuvataan ja tietyssä mielessä määritellään.

2.6 Tärkeimpinä esteinä mainitaan markkinakysynnän ja investointituoton epävarmuus. Merkittävimpiä kannustimia ovat puolestaan korkeat energia- ja materiaalihinnat, uudet säännökset, normit ja standardit sekä tiedon saatavuus.

2.7 Asiakirjassa todetaan, että "toistaiseksi ekoinnovaatiot ovat tulleet markkinoille verrattain hitaasti. Tästä on poikkeuksena uusiutuva energia, jonka tukena ovat olleet energia- ja ilmastopoliittika. Ekoinnovaatioiden pääsemistä markkinoille haittaa se, että markkinahinnat eivät kuvasta oikealla tavalla ympäristökustannuksia ja -hyötyjä. Muita pullonkauloja ovat jäykät talusrakenteet, infrastruktuuri, lukkiutuneet käyttäytymismallit sekä haitalliset kannustimet ja tuet." Tästä päätellään, että ekoinnovoinnin vahvistamiseksi on poistettava ympäristöä vahingoittavat tuet.

2.8 Toimintasuunnitelmalla pyritään nopeuttamaan tarkkaan kohdennetuilla toimilla ekoinnovointia yleensä – eli kaikilla talouden aloilla. Ekoinnovaatioiden markkinakysynnän vahvistamisen ja vakiintumisen edistämiseksi on suunnitelman mukaan määrää toteuttaa sääntelyyn perustuviin kannustimiin, yksityisiin ja julkisiin hankintoihin ja standardeihin liittyviä toimia. Lisäksi tuetaan pk-yrityksiä niiden investointihalukkuuden lisäämiseksi ja verkostoitumismahdollisuuksien parantamiseksi.

2.9 Ekoinnovoinnin toimintasuunnitelma sisältää siis toimia, jotka koskevat sekä kysyntä- että tarjontapuolta, tutkimusta, teollisuutta, politiikkaa ja rahoitusvälineitä. Suunnitelmassa tunnustetaan ympäristölainsäädännön avainrooli ekoinnovoinnin edistäjänä ja ennakoitaan ympäristölainsäädännön ja -normien tarkistusta siltä varalta, että ne osoittautuvat esteiksi.

2.10 Lisäksi suunnitelmassa korostetaan ekoinnovoinnin kansainvälistä näkökulmaa sekä poliittisten toimien koordinoinnin parantamista kansainvälisten kumppanien kanssa.

2.11 Toimintasuunnitelmaa varten luetellaan yhteensä 7 toiminta-alaa ja kuvataan niihin liittyviä tärkeitä vaiheita:

1. Edistetään ekoinnovointia ympäristöpolitiikalla ja -lainsäädännöllä.
2. Tuetaan demonstrointihankkeita ja kumppanuuksia lupavien, älykkäiden ja edistyksellisten teknologioiden saattamiseksi markkinoille.
3. Kehitetään uusia standardeja ekoinnovoinnin tukemiseksi.
4. Otetaan käyttöön pk-yrityksiä tukevia rahoitusvälineitä ja tukipalveluja.
5. Edistetään kansainvälistä yhteistyötä.
6. Tuetaan työmarkkinoilla tarvittavan uudenlaisen osaamisen ja uudenlaisten työpaikkojen sekä niihin liittyvien koulutusohjelmien kehittämistä.
7. Edistetään ekoinnovointia innovaatiounioni-lippulaivahankkeen avulla.

3. Yleistä

3.1 ETSK kannattaa komission toimintasuunnitelmaa, joka vaikuttaa rakenteeltaan loogiselta ja hyvin suunnitellulta.

3.2 Ekoinnovointi on keskeinen – ellei kaikkein tärkein – tehtävä, jonka myötä voidaan säilyttää pysyvästi kilpailukyky ja toteuttaa kestävä kehitys tavoitteita. Sen avulla voidaan myös osoittaa heikommin kehittyneille alueille keinoja kehittää taloutta ja hyvinvointia ympäristöä rasittamatta.

3.3 Tärkeä kysymys on kuitenkin, mitä ekoinnovoinnilla tarkoitetaan. Se, mitä yksi ihminen tai kulttuuriyhteisö pitää innovoivana ja edistyksellisenä, saattaa herättää toisten ihmisten ja kulttuuriyhteisöjen keskuudessa ennemminkin vastustusta. Selkeimmin tämä on todettavissa esimerkiksi geeniteknologian tai ydinenergian hyödyntämisen osalta. Tämä osoittaakin, ettei ekoinnovoinnin yleispätevää määritelmää ole olemassa.

3.4 Komissio yrittää kuitenkin oikeutetusti löytää toimintasuunnitelmassaan jonkinlaisen määritelmän asialle. Komission mukaan "ekoinnovoinnilla tarkoitetaan kaikkea innovointia, joka johtaa tai jolla pyritään merkittävään ja osoitettavissa olevaan edistymiseen kohti tavoitteeksi asetettua kestävä kehitystä vähentämällä ympäristöön kohdistuvia kielteisiä vaikutuksia, parantamalla ympäristöpaineiden sietokykyä tai saamalla aikaan se, että luonnonvarojen käytetään tehokkaammin ja vastuullisemmin." Epäselväksi jää kuitenkin, mitä on "merkittävä ja osoitettavissa oleva edistyminen" ympäristöhaittojen vähentämisessä. ETSK suosittaa siksi, että komissio määritteli myöhemmin

julkaistavassa täytäntöönpanosuunnitelmassa tarkemmin yksittäiset painopistealat ja varmistaisi, että EU:n ekoinnovointirahoitus suunnataan hankkeisiin, jotka edistävät kaikkein tehokkaammin alakohtaisten ympäristötavoitteiden saavuttamista.

3.5 ETSK suosittaa lisäksi komissiolle, että se pohtisi ensisijaisesti tuettavien painopistealojen määrittelyä toimintasuunnitelman puitteissa. Kyse voisi olla niistä ympäristöpolitiikan sektoreista, joilla a) Eurooppa on vuosikausiksi juuttunut kehityksessään paikalleen, b) on nähtävissä, että tiettyjen ympäristötavoitteiden saavuttaminen tulee olemaan hyvin vaikeaa tai c) asianmukainen tekniikka on edelleen kallista.

3.6 ETSK korostaa, että erityistä huomiota tulisi kiinnittää myös ns. pienimuotoisiin, sovitettuihin ympäristöteknologioihin. Komitea viittasi jo aiheesta "Sovitettujen ympäristöteknologioiden todellisuus ja mahdollisuudet ehdokasvaltioissa" antamassaan lausunnossa (asiakokonaisuus NAT/203, 31.3.2004) siihen, että suurimuotoisiin, keskitettyihin ratkaisuihin on monesti jo olemassa vaihtoehtoja tai että niitä tulisi kehittää. Tutkimuslaitokset ja sijoittajat eivät useinkaan ole kiinnostuneita sovitetuista, hajautetuista ja teknisesti pienimuotoisista ratkaisuista, sillä ne tuottavat vain vähän rahaa (jos ollenkaan), koska ne nimenomaan ovat edullisia ja samalla kuitenkin tehokkaita. ETSK kehottaa komissiota ottamaan mainitussa lausunnossa esitetyt suositukset huomioon uudessa toimintasuunnitelmassa.

3.7 Ekoinnovointiin kuuluvat siis markkinoilla menestyvien uusien teknologioiden lisäksi myös ideat ja konseptit, joiden toteutus ei vaadi suuria investointeja. Yritykset eivät kuitenkaan panosta kyseisten ideoiden kehittämiseen, koska niiden on menestyttävä markkinoilla tai luotava uusia markkinoita.

3.8 Tällaisten sovitettujen ratkaisujen kehittämistä mm. maaseutualueille tai heikommin kehittyneille alueille/maille tulisi siksi edistää vähintään yhtä vahvasti kuin yritysten tutkimus- ja kehittämishankkeita.

3.9 Komitea kannattaa toimintasuunnitelmaa kokonaisuudessaan ja pitää erityisen tervetulleena komission aikomusta tarkastella läheisesti esteitä.

4. Erityistä

4.1 Epäselväksi jää kuitenkin, miten mainittu esteiden poistaminen voidaan toteuttaa käytännössä. Aluksi on nimittäin

tunnistettava (teknisten ja muiden) innovaatioiden esteet. Tämä on tärkeä tehtävä.

4.2 Konkreettisen esimerkin tästä tarjoaa EU:n seitsemännen tutkimusohjelmansa puitteissa tukema toisen sukupolven kasviöljyjä koskeva hanke. Hankkeen puitteissa oli tarkoitus selvittää, voidaanko hajautetusti tuotetuilla, puhdistamattomilla kasviöljyillä käyttää maataloustraktoreita, jotka samalla vastaavat eurooppalaisia ympäristö- ja ilmansuojelunormeja. Tuloksena oli, että tähän pystytään nykyisten, huipputeknologiaan perustuvien moottoreiden avulla, ja samalla kasvihuonekaasujen syntyminen vähenee jopa 60 prosentilla. Kyseinen luku ylittää uusiutuvia energiamuotoja käsittelevän direktiivin vähimmäisarvon!

4.3 Kyseinen – selkeästi ekoinnovoinniksi laskettava – teknologia ei kuitenkaan voi lyödä itseään läpi EU:ssa niin kauan kuin fossiilista dieselpolttoainetta tuetaan verotuksellisesti, hiilidioksidin osuus jää suunnitellussa energiaverotuksessa aiotulle alhaiselle tasolle tai kasviöljyn käyttö yksinkertaisesti on lailla kiellettyä.

4.4 Komission tulisi siksi pohtia mahdollisuutta vaatia kaikilta tukihankkeilta pienen lisätutkimuksen laatimista, jossa viitattaisiin mahdollisiin ja todellisiin esteisiin. Kyse ei siis ole huipputieteellisistä julkaisusta vaan pelkästään huomioista, jotka osoittavat poliittisille toimijoille lisätoimien tarpeen.

4.5 Samalla on tarpeen, että komissio tarkistaa säännöllisesti kaikki olemassa olevat direktiivinsä ja asetuksensa mutta myös rakennerahastojen ja maatalouspolitiikan tukikriteerit siltä varalta, että niitä on mukautettava uusiin ympäristöteknologisiin innovaatioihin.

4.6 ETSK huomauttaa päätteeksi, että myös tässä toimintasuunnitelmassa – kuten lukuisissa muissakin asiakirjoissa – viitataan oikeutetusti siihen, että ympäristölle haitalliset tuet on poistettava. Siksi ETSK pitää erityisen harmillisena, ettei komissio ole komitean toistuvista pyynnöistä huolimatta laatinut vielääkään luetteloa ympäristölle vahingollisista tuista, vaikka se jo luvannut jo viiden vuoden ajan niin tehdä. Jos sanojen ja tekojen välillä on näin suuri ero, niin komission vakaaseen tahtoon on vaikea uskoa.

Bryssel 18. syyskuuta 2012

*Euroopan talous- ja sosiaalikomitean
puheenjohtaja*
Staffan NILSSON